

FOLYÓIRATSZEMLE

ONOMA

Journal of the International Council of Onomastic Sciences

37. (2002) Szerkesztette: VOLKER KOHLHEIM. Leuven. 372 lap

38. (2003) Szerkesztette: RICHARD COATES. Uppsala. 375 lap

39. (2004) Szerkesztette: RICHARD COATES. Uppsala. 303 lap

1. Az Onoma (gör. 'név') című folyóiratot 1950-ben alapították, az ICOS (International Council of Onomastic Sciences) által szervezett 3. névtani kongresszus javaslatára. A folyóirat kezdetben országok, illetve nyelvek szerinti csoportosításban közölte a legfrissebb névtani kiadványok bibliográfiáját, illetve tartalmi áttekintést adott a legújabb onomasztikai periodikákról, kiadványokról. A kötetekben megjelentek az indoeurópai nyelvterületre vonatkozó tanulmányok is. A folyóirat 1993-ban alakult át évente megjelenő kiadvánnyá, amely már tematikusan, egy központi téma köré szerveződéen közöl tanulmányokat. A folyóiratot a szervezet tagjai ingyen megkapják. A megjelenő publikációk mind lektorált írások. A cikkek többségét angolul olvashatjuk, de előfordulnak német vagy francia nyelven írt tanulmányok is. Újabban a tanulmányok összefoglalója mind a három nyelven megtalálható a kötetekben. Az Onoma egy-egy számának létrehozásában a szerkesztőt egy – a kötet választott témájában jártas – vendégszerkesztő is segíti. A kezdetektől, 1950-től 1999-ig 34 szám látott napvilágot. 2000-től minden évben megjelenik egy kiadvány, bár több éves késéssel: jelenleg a 2004-re datált 39. szám lehet a kutatók kezében, de a 2005-re datált 40. szám tartalmáról is értesülhettünk már az internetről (http://poj.peeters-leuven.be/content.php?url=journal&journal_code=ONO), sőt azt is tudhatjuk, hogy a 41. kötet az onomasztika elméleti kérdéseiről fog tanulmányokat közreadni.

A folyóirat kapcsán feltétlen szólnunk kell annak magyar vonatkozásairól is. 1953-tól az Onoma egyes köteteiben folyamatosan jelen volt a magyar névtani bibliográfia. Több összefoglaló írás tudósított a magyar névtani kutatások eredményeiről. Egy-egy számban önálló tanulmánnyal képviselte a hazai névtant Kálmán Béla, Sipos István, J. Soltész Katalin, Benkő Loránd, Ördög Ferenc. Számos magyar névkutatóról közölt a folyóirat születésnap kiadványát (Pais Dezső, Melich János, Bárczi Géza), illetve nekrológot (Melich János, Kniezsa István, Gáldi László, Mikesy Sándor, Moór Elemér). Az Onomában megjelent magyar vonatkozású közléseket egy kötetben összegyűjtve olvashatjuk a 2002-ben Debrecenben kiadott *Onomastica Uralica* 1c (szerk.: NYIRKOS ISTVÁN) számában.

2. A 2002-ben megjelent folyóirat vendégszerkesztője a svéd MATS WAHLBERG. A kötet a Svédországban 2002-ben megrendezett 21. Nemzetközi Névtudományi Konferencia apropóján a skandináv névadásra fókuszál. Öt ország (Dánia, Finnország, Izland, Norvégia

és Svédország) névtani vizsgálatait mutatja be. A névtudomány az ezen a területen élő mindkét nyelvcsalád neveit vizsgálja: foglalkozik egyrészt az indoeurópai nyelvcsalád északi germán ágából származó, másrészt az uráli nyelvcsalád finnugor ágához tartozó finn és lapp nevekkal. A skandináv névadással foglalkozó szám főként történelmi orientációjú. Nagy hangsúlyt kapnak benne a helynevekkel foglalkozó tanulmányok, de több, a személynevek különféle aspektusait bemutató tanulmányt is olvashatunk. Egy vizsgálat kitér a skandináv állatnevekre is.

A folyóirat első részében közölt tanulmányok általános áttekintést adnak az északi névadásról (7–95). A fejezet első tanulmánya, VIBEKE DALBERG „Megjegyzések a skandináv névtan elméleti problémái kapcsán” (7–21) című írása az onomasztika általános elméleti kérdéseivel foglalkozik. KRISTAN BAKKEN (Névtan és nyelvészet; 21–47) bemutatja a skandináv névtani kutatások főbb irányzatait. A tanulmány foglalkozik a névfonológiával, -morfológiával, -szintaxissal és a nevek jelentésével. A következő három írás egy-egy szűkebb területét mutatja be a skandináv onomasztikának. PATRIK LARSSON (47–69) a rúnairással írott személynevek és helynevek legújabb kutatásairól számol be, míg HÅKAN RYDVIK (69–81) a skandináv országokban megtalálható számi hely- és személyneveket mutatja be. KATHARINA LEIBRING „Jószágnevek a skandináv országokban” (81–95) című tanulmányából megismerhetjük az északi országoknak a 18. századtól egészen napjainkig terjedő állatnévadási szokásait

A folyóirat második részében kilenc helynévi témájú tanulmányt olvashatunk (95–251). THORSTEN ANDERSSON németül írt munkájában (95–121) az északi helynevek nyelvtörténeti fejlődését a német helynevek szerkezetével veti össze. PER VIKSTRAND „Szakrális helynevek Skandináviában” (121–45) című írásában azok a kereszténység előtti szakrális nevek kaptak nagy figyelmet, amelyek döntően hozzájárultak az óskandináv vallásról való ismereteinkhez. A skandináv államok gazdag vízneveinek rendszerét ismerjük meg SVANTE STRANDBERG munkájából (145–64). Két koppenhágai felmérésen alapul BENT JØRGENSEN írása, amely a város helyneveinek különféle használatára keresi a választ (165–79). Egy egyre gyorsabban eltűnő finn helynévtípust, a megművelt földek elnevezéseit elemzi TERHI AINIALA (181–8). Szintén finn helynevekről ír GUNILLA HARLING-KRANCK (189–92): a svédül beszélő finnek által lakott *Åland* szigeten található mező-, legelő- és rétneveket elemezte. Izland határainál található helynevekről és azok kultúrtörténeti szerepéről szól SVAVAR SIGMUNDSSON (193–203) írása. ÅSE KARI HANSEN WAGNER (205–17) a *-tuít* és a *-beuf* végződésű nevek példáin keresztül vizsgálja a normandiai skandináv helyneveket. A skandináv helynevek példáival bizonyítja OLA STEM SHAUG (219–47), hogy a helynevek kutatása milyen szoros összefüggésben van a dialektológiával.

A folyóirat harmadik része a személynevek kutatásáról tartalmaz írásokat. A Dániához tartozó, de lényegében önálló Feröer szigetek személyneveinek ezer év alatt végbe ment változásáról adott átfogó képet ANFINNUR JOHANSEN (251–66). Az ezredforduló finn családneveinek rendszerét és típusait mutatta be SIRKKA PAIKKALA (267–77). Szintén a családnevekről szól RITVA VALTAVUO-PFEIFER (279–92) írása. A kutató a Finnországban élő svéd anyanyelvűek családneveit vizsgálta. A múltban és napjainkban használt izlandi személynevekről szólt GURÚN KVARAN (293–300). GULBRAND ALHAUG „Személynevek Észak-Norvégiában” (301–25) című tanulmánya az észak-norvégiai névadás sajátos formáit elemzi, illetve összehasonlítja az észak- és dél-norvég család- és keresztnéveket.

A kötet negyedik fejezetében két tanulmányt találunk. Az egyik a skandináv országokban található helynevek összegyűjtésével és azok egységes helyesírásának kialakításával, illetve a helynevek megőrzésének kérdésével (BOTOLV HELLELAND 325–57), a másik a személynévadás törvényi szabályozásával (EVA BRYLLA 357–70) foglalkozik.

3. A 2003-as folyóirat is egy adott földrajzi területre, Észak-Amerikára összpontosít. Ennek megfelelően a meghívott vendégszerkesztő az amerikai THOMAS J. GASQUE. Észak-Amerikában mind a tudósok, mind a laikusok részéről nagy érdeklődés tapasztalható az őslakosok nyelve iránt, amely számos helynév alapjául szolgál.

A kötet első részében az észak-amerikai helynevekről szóló tanulmányok vannak. WILLIAM BRIGTH „Indián helynevek az Egyesült Államokban” (15–39) című tanulmányában rámutat arra, hogy az indián eredetű amerikai helynevek nem mindegyike „leíró” név. MICHAEL MCCAFFERTY (39–57) az amerikai helynevek egyik régi rejtélyét, *Wisconsin* nevének eredetét igyekszik megfejteni. Igen gazdag adattárral egészítette ki írását GRANT W. SMITH (57–73), aki a 19. század előtti észak-amerikai pidgin nyelvből, a chinook jargon nyelvből vezette le jó néhány Washington állambeli helynév eredetét. Francia nyelvű munkájában ALAIN LAPIERRE (75–84) a francia földrajzi nevek jellemzőinek bemutatásán keresztül tárja föl az Egyesült Államokban található francia eredetű helyneveket.

A kötet személynévvel foglalkozó második fejezetét az észak-amerikai személynév-kutatás 1990–2003 közötti, EDWIN D. LAWSON által készített bibliográfiája nyitja (87–118). A felsorolt tanulmányok között található egy magyar vonatkozásút is (MICHAEL NOGRADY 1994. Surname derived from Hungarian ethnic denominations. *Onomastica Canadiana* 76: 29–40). Ugyancsak találunk magyar névformára való utalást PATRICK W. HANKS (119–54) igen alapos írásában, amelyben egyes európai családnévnek a 17–18. században végbemenő amerikanizálódását mutatja be. A szerző részletesen elemzi a német, a francia, az ír és a skandináv nevek átalakulásának folyamatát. Szintén a családnevek változásával foglalkozik MARC PICARD „A francia-kanadai családnevek kialakulása és eredete” (155–80) című tanulmányában. Egy 1881-es, az Egyesült Királyságban készült összeírás angliai és walesi listáinak család- és keresztnéveit elemezte újszerű statisztikai módszerekkel D. KENNETH TUCKER (181–216). A 20. századi hivatalos amerikai keresztnévek átfogó elemzésének bevezető gondolatait foglalta össze CLEVELAND KENT EVANS (217–34). A Harvard Egyetem kutatói, STANLEY LIEBERSON és FRED A. LYNN „A népszerűség mint ízlésformáló tényező a névválasztásban” (235–79) című tanulmányukban a keresztnévadási szokások változásainak okait tárgyják föl.

A folyóirat harmadik részében az irodalmi névadással foglalkozik két tanulmány. LEONARD R. N. ASHELY „Tanulmány az irodalmi nevekről az Egyesült Államokban: elemzés és javaslat” című munkájában (279–305) az amerikai irodalmi nevek vizsgálatahoz kíván néhány általános szempontot megfogalmazni. Mellette találjuk CHARLES VANDERSEE „Elnevezések meghatározó amerikai regényekben: intertextualitás Ellison, Vonnegut és Kingston műveiben” (305–27) című írását is.

A negyedik tematikus egységben találjuk CHRISTINE DE VINNE tanulmányát (327–46), mely az olyan ohioi vállalatok neveit elemzi, amelyek a tulajdonos családi nevét viselik.

A kötetet két kritika zárja: EDWARD CALLARY az „Amerikai családnevek szótárá”-ról (349–54), THOMAS J. GASQUE pedig az „Őshonos amerikai helynevek az Egyesült Államokban” című könyvről (354–61) írt bírálatot.

4. A 2004-es folyóirat az onomasztika tanításával, annak fontosságával és módszertani kérdéseivel foglalkozik. A kötet tanulmányai sokféle szempontból igyekeznek megközelíteni a névtan oktatásának kérdését. A kötet nyitó tanulmányát a meghívott vendégszerkesztő, a norvég BOTOLV HELLELAND írta „Névkutatás és -tanítás: néhány bevezető gondolat” (7–19) címmel. A szerző általánosan szól e terület tanításának összetett feladatáról, annak kihívásairól. Hangsúlyozza a névtan interdiszciplinaritását, piaci és tudományos értékét, és szorgalmazza a korszerű tanítási módszereket alkalmazó új tankönyvek írását.

A további tanulmányok közül több is egy-egy kutató által vezetett névtani kurzus tematikáján keresztül igyekeznek képet adni a különböző országokban folyó névtan-oktatásról. Az angol W. F. H. NICOLAISEN „A nevek tanítása: személyes beszámoló” (19–28) című írásában összefoglalja mindazt a tapasztalatot, gyakorlatot, amelyet a különböző névtani kurzusok, képzések során szerzett. RITVA LIISA PITKÄNEN (29–43) a Finnországban folyó kutatásokról, az egyetemeken folyó névtani kurzusokról és a névtani PhD-képzésről számol be. GRANT SMITH „A névtan tanítása az Egyesült Államokban” (45–61) című munkájában hangsúlyozza a névtan oktatásának szerepét az irodalmi alkotások megismerésekor. ENZO CAFFARELLI (61–76) a Tor Vergata Római Egyetemen tartott névtani kurzus anyagának és tapasztalatainak bemutatásával bizonyítja az onomasztika interdiszciplináris voltát. DUNJA BROZOVIĆ RONČEVIĆ (77–90) a megélénkülő horvátországi névtanoktatást, azon belül is egy új doktori részprogramot (Európa a nevek kontextusában) ismertet. A belga JEAN GERMAIN hazája három francia nyelvű egyetemének (Brüsszel, Liege, Louvain-la-Neuve) 50 éve a tantárgy kínálatában szereplő névtani kurzusait írja le. A kanadai szerző, HENRI DORION (99–108) „Helynevek és oktatás: néhány gyakorlatias megjegyzés” című tanulmányban a földrajzi nevek és más tudományterületek összefüggését hangsúlyozza. KARLHEINZ HENGST (107–25) a névtan tanításának kialakulását, hagyományait vázolta föl a lipcei névtani iskola történetén keresztül.

STEFAN HACKL (127–38) a 2003–2004-es tanévben a regensburgi egyetemen tartott, „Nevek a közéletben” című névtani kurzusának bemutatásán keresztül fogalmazza meg napjaink egyetemi névtani képzésének kérdéseit. RUDOLF ŠRÁMEK (139–48) a brnói Masaryk Egyetemen folyó névtani kurzusok tematikáját mutatja be. RAINER FRANK (149–59) egy, a német általános iskolások körében alkalmazott névtani projektet ismertet. Az osztrák ROMAN STANI-FERTL (161–8) a földrajzoktatás és a névtan összefüggéseit elemzi. „A személynevek tanítása: egy norvég perspektíva” (173–94) című írásában GULBRAND ALHAUG a személynevek tanulmányozásának interdiszciplináris voltát emeli ki. STAFFAN NYSTRÖM egy 2001 őszi, a stockholmi egyetemen történt kísérletet ír le, mely a résztvevő diákokkal a *torp*-ra végződő neveket vizsgálta Östergötlandban. INGE SÆRHEIM „Helynévkutatás és tanítás: kultúrtörténet és kulturális tapasztalatok” (217–43) című tanulmánya a helynévkutatás módszertani kérdéseivel foglalkozik a felső tagozaton és a középiskolában. A szerző számos példán keresztül mutatja be, hogy hogyan lehet a neveket (főként a helyneveket) a különböző szinteken, többféle tantárgy keretében tanítani. A dán szerzőpáros, BERIT SANDNES és PEDER GAMMELTOFT (243–63) egy nem névtani kurzusban a névtani fogalmak ismeretének és használatának fontosságát, szerepét mutatja be.

A kötet záró tanulmányaiban egy-egy adattár, illetve számítógépes program használata áll a középpontban. A holland FERJAN ORMELING (264–74) a földrajzi neveknek az internet segítségével történő tanításáról szól, bemutatva az ICA (International Cartographic

Association) honlapját (<http://lazarus.elte.hu/cet/modules/toponymy/index.html>) és használatát. NAFTALI KADMON (275–287) a helyneveknek a GIS (Geographic Information Systems) segítségével történő egyetemi szintű tanításáról ír. A kanadai HELEN KERFOOT (289–303) az Egyesült Államokban folyó földrajzinév-standardizáció folyamatának az oktatásban történő alkalmazására ad ötleteket.

RAÁTZ JUDIT – BACSKÓ MÁRTA

ACTA ONOMASTICA 48. (2007)
Főszerkesztő: MILAN HARVALÍK
Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha, 281 lap

1. A cseh névkutatás folyóirata ez évben 16 tanulmányt és a szokásos rovatokat tartalmazza. A tíz cseh nyelvű tanulmány mellett három lengyel, két angol és egy szlovák is olvasható a többségükben cseh szerzők tollából.

2. **Tanulmányok.** – Hat helynévtani, négy személynévtani és hat egyéb névtani kérdést tárgyaló tanulmányt tartalmaz a folyóirat. – Helynévtan: M. CZAPLICKA-JEDLIKOWSKA lengyel nyelven ír a Délnyugat-Lengyelországban lévő, a cseh határhoz közeli Kotlina Kammiennogórska hegycsúcs-, hegygerinc- és lejtőneveiről (11–21). R. DITTMANN tollából arról olvashatunk, hogy a „Kralicei Biblia” 1766-os hallei kiadása hogyan szabott a későbbiekben is uralkodó irányt az Újtestamentum helyneveinek cseh fordításában (22–31). †J. DOMAŃSKI lengyelül ismerteti 14 északkelet-csehországi, középkori folyónév etimológiáját és jelentését (32–43). A cseh hegység, *Královka* nevééről V. LÁBUS értekezik (108–12). P. ŠTĚPÁN a tulajdonnevekből *-ina* és *-inka* szuffixumokkal történő cseh helynévképzést választotta témájául (156–64). A londoni P. WOODMAN angolul ír az exonimák tárgykörén belül a cseh földrajzi nevek angol változatairól (176–92). – Személynévtan: A nagyszombati M. BELÁKOVÁ szlovák nyelvű tanulmánya szocio-onomasztikai szempontból vizsgálja az általános iskolás gyermekek becenévképzését (7–10). JAN SVOBODA munkájának, a „Régi cseh személynevek” második kötetének kiadása körüli problémákról ír L. OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ (125–42). A csehországi Hradec régióbeli, 16. századi adójegyzék személyneveit mutatja be S. PASTYŘÍK (143–51). P. ROŽMBERSKÝ a 17. század közepétől a 18. század közepéig terjedő időszakban keletkezett céhbeli ragadványnevek motivációját és számbeli növekedésének okát fejti ki (152–5). – Egyéb névtani kérdések: M. GIGER és P. ŠTĚPÁN a szótárakban meg nem található, így a számítógépes adatfeldolgozásban problémákat okozó szövegegységek (pl. tulajdonnevek, számtani kifejezések, internet és e-mail címek, stb.), azaz az ún. „megnevezett entitások” rendszerezését tárgyalja (44–53). E. JAKUS-BORKOWA a csillagászattal kapcsolatos intézmények, tudományos programok, asztronómiai és asztronautikai eszközök, valamint az űr megfigyelésére szolgáló tárgyak lengyel neveinek strukturális és szemantikai elemzésével (54–71), Z. JISKRA a nyugat-csehországi malmok neveinek változásaival (72–8), L. KUBA pedig a vonatok, hajók, autók, motorok és repülőgépek cseh neveivel foglalkozik (79–107). V. NIKOLIĆ szerbül adja közre a szerb és a horvát nyelvben meglévő *Čeh*